

De danske Sønderjyder.

Uddrag af den officielle tyske Statistik.

Af H. P. Hanssen-Nørremølle.

II.

Da jeg skrev Afhandlingen »De danske Sønderjyder« til »Sønderjydske Aarbøger« 1913 I, var Folketællingsresultaterne fra 1910 kun offentliggjorte i de nordslesvigske Kredsblade, og af disse havde kun »Kreisblatt des Kreises Apenrade« medtaget Resultaterne vedrørende Modersmaalet. Følgen var, at jeg kun for Aabenraa Amts Vedkommende kunde føre Sprogstatistikken op til 1910.

I Mellemtiden er Hovedtallene for Kongeriget Preussen, Provinsen Slesvig-Holsten og Kredsene i Hertugdømmerne bleven offentliggjort i »Statistisches Jahrbuch für den Preussischen Staat«, og Statistikken kan derfor nu føres videre indenfor denne Ramme.

Ved Folketællingerne i 1890, 1900, 1905 og 1910 taltes der ialt følgende Antal Danske

A. i Kongeriget Preussen	B. i Hertugdømmerne
1890: 138,135	1890: 135,132
1900: 136,793	1900: 132,217
1905: 139,577	1905: 134,185
1910: 142,915	1910: 136,814.

I Kongeriget Preussen har Danskerne haft en Tilvækst af 3,338 Personer fra 1905—1910. Deraf falder ikke færre end 2,629 paa Hertugdømmerne og kun 709 paa de øvrige preussiske Provinser. Deler vi atter Hertugdømmerne i et nordslesvigsk *dansk* og et sydligere *tysk* Sprogomraade, falder hele Fremgangen paa det danske Sprogomraade.

Hertugdømmerne omfatter ialt 25 Kredse (Amter). Deraf ligger 19 udenfor det danske Sprogomraade. I 12 af disse Kredse har Danskerne været i Tilbagegang, i 7 derimod i Fremgang fra 1905—1910. Enkelthederne ses af følgende Sammenstilling:

Tilbagegang		Fremgang.	
Egernførde Kreds	32	Slesvig Kreds	10
Ejdersted »	99	Kiel »	106
Husum »	36	Neumünster »	19
Oldenburg »	42	Rendsborg »	67
Pløn »	34	N.Ditmarsken »	7
Bordesholm »	37	S.Ditmarsken »	49
Segeberg »	3	Steinburg »	4
Wandsbek »	1		
Stormarn »	41		
Pinneberg »	5		
Altona »	162		
Lauenborg »	8		

Tilbagegang 500 ÷

Fremgang 262

= samlet Tilbagegang 238.

Indenfor Hertugdømmernes tyske Sprogomraade taltes der saaledes i 1910 238 Danske *færre*, indenfor Hertugdømmernes danske Sprogomraade derimod 2,867 Danske *flere* end i 1905. Indenfor det danske Sprogomraade falder Fremgangen atter, som følgende Tavle viser, udelukkende paa Haderslev, Aabenraa og Sønderborg Amter samt Flensborg By, mens Danskerne vedvarende lider meget følelige Tab i Flensborg Landkreds og Tønder Amt, altsaa paa Strøgene ned imod Sproggrænsen.

Kredsene	Aar	Samlede Be- folkning	Danske	Tyske	Friser	Danske i pCt. af B. folkningen
Haderslev	1905	60,133	48,528	10,814	97	80,70
	1910	63,575	50,596	12,203	93	79,59
Aabenraa	1905	30,322	22,642	7,173	35	74,68
	1910	32,416	23,913	7,809	85	73,77
Sønderborg	1905	35,307	27,542	7,061	21	78,01
	1910	39,909	28,561	10,576	36	71,57
Flensborg By	1905	53,771	3,576	49,343	306	6,65
	1910	60,922	3,706	56,074	358	6,08
Flensborg Landkreds	1905	45,791	2,539	42,842	114	5,54
	1910	44,440	2,162	41,959	99	4,86
Tønder	1905	57,083	25,199	19,643	11,762	44,14
	1910	59,317	23,955	22,427	12,271	40,38

Tavlen viser, at Danskerne fra 1905—1910 efter den officielle preussiske Folketællingsstatistik har haft en Tilvækst af 2,068 Personer i Haderslev Amt, 1271 Personer i Aabenraa Amt, 1019 Personer i Sønderborg Amt og 130 Personer i Flensborg By. Men overfor denne Tilvækst af ialt 4,488 Danske staar et Tab af 377 Personer i Flensborg Landkreds og 1244 Personer i Tønder Amt. Tager vi imidlertid Hensyn til,

at der notorisk gaar stærke Misbrug i Svang ved Folketællingerne — se Sønd. Aarb. 1913. Side 26 — maa den officielle Konstatering af en samlet Tilvækst af 2867 Danske i det sluttede danske Sprogomraade alligevel virke oplivende, især naar vi kaster Blikket tilbage over de forudgaaende Folketællinger.

Da Anvisningen af 18. Decbr. 1888 afskaffede Undervisningen i Dansk i de nordslesvigske Folkeskoler, var al dansk Privatundervisning allerede forbudt. Der følger et Tidsrum, hvor Magthaverne hensynsløst søger at fremme Nordslesvigs Fortyskning. De skyr hverken Pengeofre eller Politimagt; de viger end ikke tilbage for Undtagelseslove, og de nærer store Forventninger. »Om tyve Aar er Nordslesvig tysktalende«, sagde en for Tvangsforholdsreglerne begejstret preussisk Skoleraad i 1890 til den gamle Slesvig-Holstener Provst *Göttig* i Aabenraa. »Setzen Sie nur ruhig eine Null hinzu«, svarede Provsten tørt.

Nu er de 20 Aar omme, men hvor er det tyske Sprogs Fremskridt? Folketællingsstatistikken draager Udviklingslinjen med følgende Tab:

Danskerne havde		
	Tilbagegang	Fremgang
1890—1900	3,618	—
1900—1905	—	1968
1905—1910	—	2867.
<hr/>		
1890—1910	—	1217.

Disse tyve Aars hensynsløse og energiske Fortyskningsarbejde har altsaa givet os en Tilvækst af 1217 Danske. Det er ikke meget, men vi har dog i

dette Tidsrum fra meget følelige Tab arbejdet os frem til hurtig stigende Fremgang, til en Fremgang, som utvivlsomt af de foran nævnte Grunde i Virkeligheden er langt betydeligere end den officielle Statistik angiver.

Tønder Amt har i de sidste tyve Aar været vort Smertens-Barn. Det møder med Tab af henved tre Tusinde Danske. Statistikken angiver Bevægelsen i dette Amt med følgende Tal:

	Danske	Tyske	Friser	Danske i pCt. af Befolkningen
1890:	26,895	14,774	12,571	48,84
1900:	25,663	17,455	12,706	45,37
1905:	25,199	19,643	11,762	44,14
1910:	23,955	22,427	12,271	40,38.

Disse sørgelige Tab tyder paa, at tysksindede Forældre i de dansktalende Sogne syd for Tønder ligesom Angelboerne i Halvtredserne mere og mere gaar over til at tale Tysk med Børnene.

Vi støder paa den samme Udvikling i Flensborg Landkreds, hvor der taltes 3,413 Danske i 1890 imod 2,162 Danske i 1910.

Fra 1905—1910 har vi for første Gang siden 1864 i Haderslev og Aabenraa Amter haft en større absolut Tilvækst end Tyskerne. Tallene ser saaledes ud:

Haderslev Amt + 2068 Danske + 1387 Tyske
Aabenraa Amt + 1271 Danske + 636 Tyske.

Ugunstigere er Tallene fra *Sønderborg Amt*: + 1019 Danske + 3515 Tyske, men det skyldes Marinestationen, som har forøget Byens Garnison med hen-

ved 3000 Marinesoldater. Procentuelt har vi endnu ikke kunnet holde Stillingen i 1910. Men det kommer nok ad Aare.

Skolebørnenes Modersmaal.

»Statistisches Jahrbuch für den preussischen Staat 1912« bringer endvidere en Statistik over *Skolebørnenes Modersmaal*, som er optaget af Lærerpersonalet i Aarene 1886, 1891, 1896, 1901, 1906 og 1911.

Af Børnene i de preussiske Folkeskoler talte efter denne Statistik i deres Hjem:

	Dansk	Dansk og Tysk
1886:	24,088	1,380
1891:	22,735	1,697
1896:	21,971	1,683
1901:	20,915	2,043
1906:	21,843	1,854
1911:	23,649.	2,532.

Dertil kommer Eleverne i de højere Skoler. Af dem talte i deres Hjem

	Dansk	Dansk og Tysk
1886:	563	260
1891:	480	142
1896:	453	96
1901:	495	235
1906:	448	299
1911:	597.	200.

I det store og hele giver denne Statistik det samme Billede. Nedgangen fra Halvfjerdserne og Firserne fortsættes til henimod Aarhundredeskiftet, mens saa brydes Udviklingslinjen, og det gaar atter fremad. I

Folkeskolerne er der i 1911 2,734, og i de højere Skoler 102 Børn *flere* end i 1901, der taler Dansk i Hjemmene. Og samtidig er der i samtlige Skoler 445 Børn *flere*, der taler baade Dansk og Tysk i deres Hjem. Det er et Resultat, som vi ikke har Grund til at være misfornøjet med.

I det hele viser den officielle preussiske Sprogstatistik, at vi vokser os stærkere.
